

PŘÍLOHA ODERSKÉHO ZPRAVODAJE ● HISTORICKO-VLASTIVĚDNÝ SPOLEK V ODRÁCH

Odry a okolí za husitské revoluce

Smrt Jana Husa v Kostnici 6. 7. 1415 spustila nezadržitelný proud hněvu vůči katolické církvi, který „přetekl“ v husitskou revoluci. Neprávem se však mluví jen o Čechách, jako jediné oblasti dění této pustošivé revoluce...

Stále zvyšující se revoluční požadavky, spolu s I. křížovou výpravou vedenou Zikmundem Lucemburským (duben – červenec 1420) neunesla velká část husitské šlechty a přestoupila na „druhý břeh“. V našem regionu většinou nižší šlechta ruší svou podporu husitů a houfně vstupuje do služeb katolického pána Jana z Kravař na Jičíně. Tento postupný přerod našeho regionu ještě umocňuje nová generace feudálů, kteří rezolutně odmítají husitskou revoluci.

Bašta – pozůstatek středověkého městského opevnění – kulturní památka. Pohled z Pásové ulice (foto Ing. Petr Šustek)

K této straně se připojil také Jiří ze Šternberka a Lukova, který byl zároveň majitelem Oder. V roce 1419 nabyt plnoletosti. Již v roce 1421 bojoval po

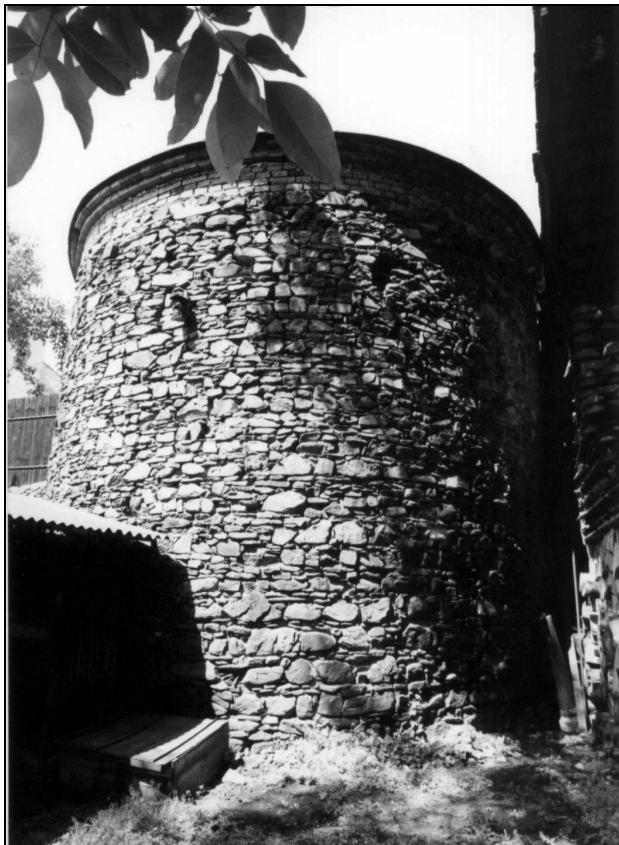
boku olomouckého biskupa Jana Železného (s pomocnými oddíly Rakušanů a Maďarů, vyslaných Zikmundem Lucemburským) proti husitům, kteří se za podpory Petra ze Strážnice „usadili“ jižně od Uherského Hradiště a dobyli blízký klášter Velehrad. V roce 1423 se účastnil bojů o Kroměříž s pražskou husitskou posádkou, kde byl zajat. Od roku 1425 není již o Jiřím ze Šternberka zmínka.

Na přelomu let 1426/1427 byla uspořádána husitská výprava na východní a severovýchodní Moravu. Moravští husité, vedení Janem Tovačovským z Cimburka, si vybrali za svůj první cíl bývalé královské město Přerov, obsazené posádkou Albrechta Habsburského. Po třech týdnech obléhání město dobyli, vyplnili a obsadili. Následovalo tažení na východ. Husité minuli Lipník s hradem Helfštýnem, který byl od roku 1425 opět v moci Petra Strážnického z Kravař. Obešli Hranice a zaútočili na překvapený Nový Jičín. Město bylo pravděpodobně velmi dobře opevněno, protože se prvnímu husitskému útoku ubránilo. Následovalo úporné obléhání, které přineslo své ovoce. Protože se Nový Jičín ihned nevzdal, husité město „vypálili do základů a obyvatele povraždili“.¹ Fulnek, patřící rovněž Janu z Kravař, byl také dobyt, avšak oba hrady (jak starojičínský, tak fulnecký) zřejmě obléhání uchránili. Na zpáteční cestě (únor 1427) byly odebrány Jiřímu ze Šternberka Odry, kde Jan Tovačovský zanechal husitskou posádku. Hranice, hledající od roku 1426 pomoc před olomouckými husity, byly dobyty ihned po Odrách. Dalším cílem tažení byl Šternberk, kde byl ukořistěn místní klášter. Odtud už byla cesta k Olomouci otevřená. Touto výpravou si husité zajistili valnou většinu severovýchodní Moravy.

Samozřejmě, že katolická šlechta na sebe s odvetnými akcemi nechtěla nechat dlouho čekat. Přemek Opavský se snaží získat společnou frontu Albrechta Habsburského, slezských knížat a města Olomouce, od něhož žádá děla a střelný prach. Cíl je jasný: dobyt husitského opěrného bodu Oder. V té době však byla Olomouc obležena Janem Tovačovským. Situace města se ještě v říjnu 1427 zhoršila hospodářskou bloádou zakazující okolním městům zásobovat Olomouc. Touto bloádou definitivně padl Přemkův plán.

Husitské Odry se během roku 1427 staly významným opěrným bodem, a tak byly využity na přelomu roku 1427 a 1428 během velké spanilé jízdy do Uher a Slezska. Výprava táhla pod vedením Prokopa Holého nej-

prve do Uher k Bratislavě, poté protáhla Moravou, kde se k ní připojili moravští husité, vedení Jan Tovačovským (pod jehož vedením byla i oderská posádka), Fridrichem Ostrožským a Dobešem Puchalou. Obyvatelstvo napadených oblastí (Ketra, Osoblahy, Ostrava, atd.) opouštělo své příbytky ještě před příchodem vojsk.

*Bašta – pohled z Potoční ulice
(foto Milan Kostka)*

V červenci se pravděpodobně oderská posádka zúčastnila dalšího obléhání Olomouce Janem Tovačovským. V srpnu 1428 byla oderskými husity obležena Ostrava: „Kacíři z Oder a jiných posádek z Moravy nyní dobyli a obsadili Ostravu a zčásti ji opevnili a chtějí ji držet mocí.“² Dne 22. srpna je svolána vratislavským biskupem Konrádem odvetná výprava na „záchranu“ Ostravy pod vedením Přemka Opavského, knížete Kazimíra a Bolka Těšínského, kněžny Heleny Ratibořické a dalších. Náhlý a drtivý protiútok slezských knížat donutil 26.8.1428 oderské a s nimi spojené husity opustit své pozice a odtáhnout. V téže době dobyli husité hrad Hukvaldy, jenž se stal dalším významným střediskem.

V říjnu 1428 přibývá k oderské husitské posádce jedna významná osobnost husitské revoluce. Je to dřívější správce českého království (do roku 1427) a dožádaný český král, litevský kníže Zikmund Korybutovič. Na požádání dvou husitských poselstev v roce 1420 a zejména časlavského sněmu byl vypraven svými strýci polským králem Vladislavem II. Jagellem a litevským knížetem Vitoldem. Oba

panovníci již byli na nová dobrodružství staří. Cesta na český trůn by jistě byla velmi trnitá. Který z tehdejších králů by otevřeně podporoval politiku kacířů?

Za svého prvního pobytu v Čechách od dubna 1422 byl Zikmund Korybutovič veřejně uznán 2. časlavským sněmem za „nejvyššího správce této země“.³ Uznal jej i Jan Žižka, který se však nikdy nezbavil nedůvěry vůči Korybutovi. Proto mu také nepomohl při mnohaměsíčním obléhání Karlštejna, pevnosti Zikmunda Lucemburského, kterou chtěl Korybutovič získat, aby dosáhl alespoň dílčího vojenského úspěchu ve formální válce, kterou Lucemburkovi vyhlásil. Na záchranu obleženého Karlštejna byla na podzim 1422 zorganizována třetí křížácká výprava (nejslabší ze všech zahraničních úderů vedených do Čech), vedena však nanejvýš diletantsky. Do bojů o Karlštejn vůbec nezasáhla, neboť tam bylo v listopadu uzavřeno příměří.

Smířčí politika Korybutových strýců ho donutila v březnu 1423 opustit české země. V červenci 1424 přijíždí opět do Čech. Ihned po příjezdu dosáhl uznání jako „požádaný a zvolený král království českého a markrabství moravského“.⁴ Vydatně přispěl k roztržce husitského tábora, když se ještě více opřel o husitskou šlechtu. Tato mračna byla rozehnána až mírem vršovickým 17. 10. 1425. V lednu 1427 se Zikmund Korybutovič pokusil zvrátit situaci v Praze ve svůj prospěch za pomoci husitského panstva (Kostka z Postupic, Jan Smiřický a další) a Příbramovou stranou. Pokus o převrat je zmařen (zásluhou Rokycanovy strany), Korybut se ocitá ve vězení na hradě Valdštejně u Trutnova. Zásluhou krále Vladislava a velkoknížete Vitolda je propuštěn a vypovězen z Čech.

„Vysoceurozený kníže! Račte zvědět, že Puchala se svými lidmi minulou středu přitáhl z Čech i s knížetem Zikmundem Korybutem, dorazil k Tovačovu a ráno odjel směrem na Přerov. Ti z Tovačova, kteří byli v minulosti znepřáteleni se Smílem z Moravan, se nyní k němu přidali a táhli směrem na Odry. Kéž by Bůh dal, aby byli bývali zničeni. Je to pro nás ubohý lid a celý náš kraj veliké neštěstí. Byli jsme zpraveni dobrými přáteli, že princ Korybut byl přiveden do Oder, že se zde usadil a že mu z Polska přicházejí posily. V Čechách se domluvil s tábority, že se spojí s Litevskými.“⁵ Tento dopis olomoucké městské rady z 31. října 1428 adresovaný rakouskému vévodovi Albrechtovi podává přesný popis Korybutovičovy cesty Moravou a také jeho usazení v Odrách. Na základě dohody mu Jan Tovačovský z Cimburka odstoupil oderskou husitskou posádku, která měla být Zikmundovou výchozí základnou. Polští husité proudili do Oder již od dubna 1428. Byla to významná pomoc - zejména pánů Šafařců a Sestřence z Malopolska.

Jak ale tehdy vypadaly Odry? Přestože patřily k menším poddanským městům, měly Odry městské opevnění (zdvojené, vysoké hradby) s baštami a dvěma branami (horní a dolní). V sousedství těchto bran stály dvě vysoké kruhové strážní věže. Třetí velká věž, zvaná Bílá, se nacházela na nejvýše položené části města (Ost-

rožní ulice). Kromě věží opevnění ještě obsahovalo věžovité bašty s půlkruhovým půdorysem nazývané citadely. Na východní straně města nad Odrou stál městský hrad Jiřího ze Šternberka, mohutná kamenná stavba obdélníkového tvaru, jejíž podélné strany byly spojeny příčnou budovou, čímž vznikly dva dvory. Uprostřed západního dvora stála masivní vysoká věž. Blízko hradu se nacházel kostel sv. Bartoloměje.

Zikmundu Korybutovičovi se podařilo urovnat vztah s Janem z Kravař, který již dále nemohl odolávat husitským kořistnickým nájezdům, patrně v rámci široce uzavřeného příměří mezi husitskou a katolickou šlechtou a husitskými posádkami 1. února 1429. Jan z Kravař, pravděpodobně při uzavření příměří, přestoupil k husitské šlechtě. Katolická opozice se prakticky rozpadá.

Mezitím byl rozpoután opravdový boj o oderskou posádku v mezinárodním měřítku. Již v květnu 1429 litevský velkokníže Vitold upozorňuje polského krále, že Zikmund Korybutovič spolu s Dobešem Puchalou uzavřel spojenectví s tábory. Vladislav však nadále podporoval Korybutovy Odry. V červenci a srpnu 1429 žádá uherský (a také český, avšak neuznávaný) král Zikmund Lucemburský Vitolda, aby na Vladislavovi vymohl odvolání hejtmána Puchaly a předání Oder do jeho rukou. V prosinci 1429 připojuje se stížnostmi na Dobeše Puchalu i velkokníže Vitold, získaný Zikmundem na svou stranu příslibem královské koruny a smlouvami v Lucku.

Vřelé vztahy mezi husitskými Odrami a polskými husity dosvědčují četné polské návštěvy, například vyslanci kancléře a wrocławského biskupa Jana Šafrance, podkomořího a krakowského starosty Petra Šafrance, nebo dokonce vyslanci polského krále.

V březnu 1430 dochází k další spanilé jízdě táboritů do Slezska. Je zpusťeno Opavsko, Ratibořicko a Kozelsko. Dále postupují do Horního a Dolního Slezska. Dne 17. dubna je dobyt město Hlivičce pod Korybutovým vedením, který zde zůstává do roku 1431. Dobeš Puchala odchází do Klučborku.

Po velkých nepřijemnostech s hradem Hlivičce, který je mu odebrán za jeho cesty do Polska, se Zikmund Korybutovič opět vrací v dubnu 1431 do Oder. Zatímco Puchala zůstává v Klučborku, Korybut odchází v srpnu 1431 s novým oderským hejtmánem Abrahamem do západních Čech k Domažlicím proti (poslední) 5. křížové výpravě.

Po hejtmánu Abrahamovi hejtmánoval v Odrách v roce 1432 Smil z Moravan na Malenovicích, pod jehož vedením oderští husité přepadli v noci z 2. na 3. května 1432 klášter Hradisko, jednu z posledních obranných opor Olomouce. Premonstrátsí mniši byli zčásti povražďeni, zčásti uvězněni. Opat Václav

Hřivnác, který si na útěku zlomil ruku i nohu, byl chycen, odvezen do Oder a ze zajetí vykoupen za 1000 kop českých grošů. Záhy byli ale oderští husité z Hradiska, kde chtěli vytvořit posádku, po menších bojích vytlačeni Albrechtem Habsburským, odkud odtáhli ke Kroměříži. Kroměříž dobyli a ve městě zajali biskupského hejtmána Jana ze Zvole.

V polovině roku 1432 odchází Zikmund Korybutovič z Oder na pomoc novému velkoknížeti Swidrigellovi do své rodné Litvy, která je od roku 1431 ve válce s Polskem. Tam také roku 1435 umírá.

Potíže ve Slezsku na čas zastavily původní tábořskou výpravu do Uher vedené Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem z Horky. Po krátkých „šarvátkách“ a po vsazení husitské posádky do Rybníku považovali táboři situaci za zkonsolidovanou a vrátili se k původnímu plánu výpravy. Ovšem hned po odtažení husitů do Uher se Přemek Opavský před 28. dubnem 1433 zmocňuje Oder. Brzy po 28. dubnu stejně náhlým útokem dobývají husité Odry (pod vedením Bočka Puklice z Pozořic) nazpět. Boček před 13. květnem táhne na pomoc Dobeši Puchalovi v Klučborku, který je obležen Bernardem Opolským. Na své cestě je ale poražen, a proto se vrací zpět do Oder, kde je ještě 26. května 1433 jmenován oderským hejtmánem.

Jak dlouho se udržela husitská posádka v Odrách po 26. květnu 1433, již není známo. Nicméně Boček z Pozořic ještě určitou dobu podnikal se zbytky svých husitských bojovníků pustošivé a kořistnické nájezdy do okolí. Boček opustil Odry někdy v letech 1434-1437, protože roku 1437 se zmocnil hradu Drahotúše a téhož roku Odry vlastní opět Jiří ze Šternberka.

Přestože hlavním centrem dění byly v době husitské revoluce převážně Čechy, tato revoluce významně zasáhla i do poměrů města tak odlehlého a vzdáleného, jako byly Odry.

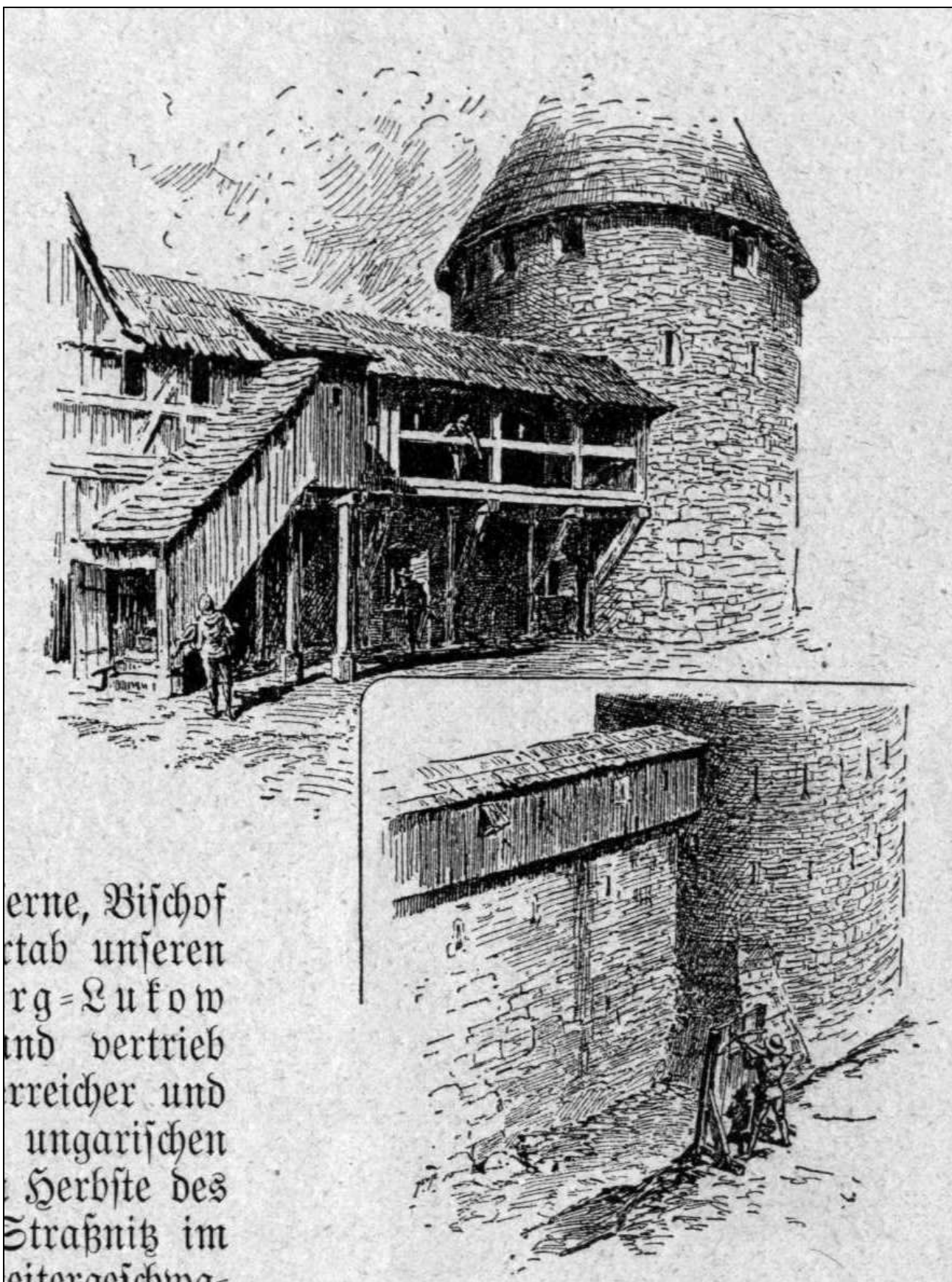
Prameny:

1. Teige, J.: Zpráva o pramenech, s. 66
2. Grünhagen, C.: *Geschichtsquellen*, s.75, č. 103
3. Bartoš, F. M.: *Doba Žižkova*, s. 173
4. Bartoš, F. M.: *Doba Žižkova*, s. 206
5. Rolleder, A.: *Gestchichte der Stadt und der Gerichtsbzirkes Odrau*, s. 56

Literatura:

1. Jurok, J.: *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce – Poodří a Pobečví v husitském období v letech 1378-1471*, Nový Jičín 1998
2. Hora, P.: *Toulky českou minulostí 2*, Práce 1991
3. Wandycz P. S.: *Střední Evropa v dějinách – od středověku do současnosti*, Academia 1998
4. Kalista, Z.: *Stručné Československé dějiny*, Vyšehrad 1992

Petr Kulík jr.

Kresba středověkého oderského opevnění (Rollederova kronika)